

ХМЕЛЬНИЦЬКА ОБЛАСНА РАДА
ЧЕМЕРОВЕЦЬКИЙ МЕДИЧНИЙ ФАХОВИЙ КОЛЕДЖ

Введено в дію
наказом директора
31.08.2021р. № 128

**ПОЛОЖЕННЯ
ПРО НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИЙ
КОМПЛЕКС ДИСЦИПЛІНИ В
ЧЕМЕРОВЕЦЬКОМУ
МЕДИЧНОМУ ФАХОВОМУ
КОЛЕДЖІ**

*ЗАТВЕРДЖЕНО
протокол засідання
педагогічної ради коледжу
30.08.2021 №1*

*Чемерівці
2021р*

Положення про навчально-методичні комплекс дисципліни в Чемеровецькому медичному фаховому коледжі / Шерстюк П.Я., Бойчук Г.Я., Мала Н.В., Макошко Т.А.- Чемерівці: ЧМФК, 2021, 22 ст.

УКЛАДАЧІ:

- Шерстюк П.Я. – кандидат медичних наук, директор коледжу, викладач вищої кваліфікаційної категорії, викладач-методист.
- Бойчук Г.Я. - методист коледжу, викладач вищої кваліфікаційної категорії, викладач-методист.
- Мала Н.В. – голова циклової комісії соціально-економічних дисциплін, викладач вищої кваліфікаційної категорії, викладач-методист.
- Макошко Т.А. - голова циклової комісії професійної та практичної підготовки акушерсько-гінекологічних та педіатричних дисциплін, викладач вищої кваліфікаційної категорії.

I. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

1.1. Положення про навчально-методичний комплекс дисципліни (далі – Положення) розроблено як складова системи управління якістю і регламентує зміст, вимоги до оформлення, порядок розроблення та затвердження в Чемеровецькому медичному фаховому коледжі нормативних документів, що входять до навчально-методичного комплексу (НМК) дисципліни, передбаченої освітньою програмою підготовки та навчальним планом, за якими здійснюється підготовка здобувачів фахової передвищої освіти.

1.2. Положення визначає комплексний і системний підхід щодо забезпечення освітнього процесу навчально-методичними, інформаційними, довідниковими, контрольними та іншими матеріалами, спрямованими на підвищення якості підготовки здобувачів фахової передвищої освіти, а також створення умов для ефективної організації їх самостійної роботи.

1.3. Положення розроблено відповідно до Закону України «Про фахову передвищу освіту», Постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Ліцензійних умов провадження освітньої діяльності закладів освіти», Положення про організацію освітнього процесу в коледжі, Положення про систему внутрішнього забезпечення якості освіти у коледжі та інших нормативних документів.

II. ПОРЯДОК РОЗРОБКИ НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНОГО КОМПЛЕКСУ

2.1. Навчально-методичні матеріали, що включаються в НМК, повинні відповідати сучасному рівню розвитку науки, медицини та технологій навчання, передбачати послідовний виклад змісту навчального матеріалу, використання сучасних методів і технічних засобів навчального процесу, що дозволяють здобувачам освіти глибоко освоювати навчальний матеріал і набувати умінь.

2.2. НМК розробляє викладач (колектив викладачів) циклової комісії, який забезпечує викладання змісту навчальної дисципліни/предмета відповідно до навчального плану підготовки здобувачів освіти.

2.3. Розробка НМК здійснюється у такій послідовності:

- розробка і затвердження робочої програми навчальної дисципліни;
- розробка конспекту лекцій;
- розробка завдань для проведення практичних і лабораторних занять та планів семінарських занять;
- розробка завдань з методичними рекомендаціями для самостійної роботи;

- розробка засобів діагностики за всіма видами навчальних робіт із дисципліни;

- оформлення документації НМК;
- апробація матеріалів НМК у навчальному процесі;
- коригування (оновлення) матеріалів НМК.

2.4. Усі навчально-методичні матеріали дисципліни розробляються відповідно до затвердженої робочої програми навчальної дисципліни.

2.5. Голова циклової комісії та розробники НМК (викладач, колектив викладачів) є відповідальними за його якісну підготовку.

2.6. НМКД/НМКП є інтелектуальною власністю викладача (колективу викладачів) та майновою власністю коледжу.

2.7. Розроблений НМК подається на розгляд і обговорення циклової комісії та затверджується протоколом.

2.8. Голова циклової комісії, за яким закріплена навчальна дисципліна/предмет:

- проводить моніторинг підготовки НМК та його якості;
- упродовж року після апробації НМК в навчальному процесі може включати до плану видань НЗ навчальні посібники й методичні вказівки, підготовлені авторами НМК;
- оцінює якість викладання дисципліни/предмета й підготовки НМК шляхом вивчення матеріалів НМК та відвідування занять з даної навчальної дисципліни/предмета.

Результати внутрішнього контролю змісту та якості НМК відображаються у протоколах засідання циклової комісії.

2.9. Відповідальність за своєчасність та якість підготовки НМК несе голова відповідної циклової комісії.

2.10. При подальшому викладанні дисципліни/предмета автори вносять зміни до НМК з метою поліпшення якості викладання, повного відображення сучасного стану розвитку медицини, науки та практики.

2.11. З метою забезпечення умов для проведення дистанційного навчання у визначених для цього умовах та удосконалення СРС електронний варіант матеріалів НМК розміщується викладачем на платформі Moodle.

2.12. Підготовка НМК або його складових, оновлення змісту НМК включається до індивідуального плану викладача в розділі «Навчально-методична робота».

ІІІ. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНОГО КОМПЛЕКСУ ДИСЦИПЛІНИ

3.1. НМК – це сукупність нормативних та навчально-методичних матеріалів у друкованій та електронній формах, необхідних і достатніх для ефективного виконання здобувачами освіти програми навчальної дисципліни, передбаченої навчальним планом підготовки фахівців освітньо-кваліфікаційного рівня молодшого фахового бакалавра за відповідною спеціальністю.

НМК повинен забезпечити всі основні етапи педагогічного процесу (повідомлення навчальної інформації та її сприйняття, закріплення й удосконалення знань, умінь і навичок, їх застосування й контролю) та основних функцій освітнього процесу (освітньої, виховної та розвиваючої).

3.2. НМК включає обов'язкові компоненти:

- Титульну сторінку.
- Зміст.
- Витяг з робочого навчального плану.
- Програму навчальної дисципліни.
- Робочу програму навчальної дисципліни.
- Критерії оцінювання знань здобувачів освіти із навчальної дисципліни.
- Тексти лекційних занять.
- Завдання для семінарських занять.
- Завдання для практичних занять.
- Завдання (інструкційні картки) для лабораторних занять.
- Завдання з методичними рекомендаціями для самостійної роботи.
- Навчально-методичні картки занять.
- Тематику рефератів.
- Засоби діагностики оцінювання рівня знань здобувачів освіти: комплексна контрольна робота для визначення залишкових знань із дисципліни, контрольні роботи з певних тем дисципліни, тести, перелік питань до екзамену, заліку, екзаменаційні білети.
- Навчально-методичне та матеріально-технічне забезпечення навчальної дисципліни.
- Список базової та допоміжної літератури.
- Наявність цієї документації створює основу для якісної підготовки фахівців та є базою для оцінки роботи циклової комісії та викладачів.

IV. ЗМІСТ НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНОГО КОМПЛЕКСУ ДИСЦИПЛІНИ

4.1. Робочий навчальний план - це нормативний документ, який складається в коледжі на поточний навчальний рік і конкретизує форми проведення навчальних занять, їх обсяг, форми і засоби проведення поточного та підсумкового контролю за семестрами. Робочий навчальний план на відміну від навчального плану містить назви навчальних дисциплін,

розподіл навчального часу з них за семестрами та видами навчальних занять, загальну кількість навантаження, форми звітності за дисциплінами. З робочого навчального плану необхідно зробити витяг, що стосується навчальних дисциплін і ввести його в НМК.

4.2. Навчальна програма дисципліни - це складова стандарту фахової передвищої освіти, організаційно-методичний документ, який визначає, розкриває і характеризує роль, місце і значення навчальної дисципліни в системі підготовки фахівців, мету й головні завдання її вивчення, вимоги до знань і вмінь, інформаційний обсяг і загальний зміст навчальної дисципліни у стислому вигляді, перелік (список) рекомендованого інформаційного та навчально-методичного забезпечення навчальної дисципліни.

4.3. Робоча програма навчальної дисципліни (далі – робоча програма) (*Додаток 1*) є нормативним документом коледжу і розробляється для кожної навчальної дисципліни відповідно до навчального плану підготовки, на основі освітньої програми, за якою здійснюється підготовка здобувачів освіти в коледжі і затверджується на засіданні циклової комісії.

Робоча програма навчальної дисципліни містить виклад конкретного змісту дисципліни, послідовність, організаційні форми її вивчення та їх обсяг, визначає форми та засоби поточного й підсумкового контролю, міждисциплінарні зв'язки, перелік базової та допоміжної літератури.

Робочі програми щорічно на початку навчального року переглядаються та затверджуються заступником директора з навчальної роботи, про що робиться відповідний запис у протоколах засідання циклової комісії та робочих програмах.

Зміни до робочої програми можуть вноситися щорічно на початку нового навчального року і затверджуватися на засіданні циклової комісії як додаток до робочої програми, про що робиться відповідний запис у протоколах засідання циклової комісії, змісті НМК та у робочих програмах.

Термін дії робочої навчальної програми визначається терміном дії навчального плану, до якого вона укладена, але не може перевищувати п'яти навчальних років.

Робоча програма зберігається в двох варіантах: друкованому та електронному.

4.4. Методичні рекомендації до лекції (додаток 1).

Лекція - основна форма проведення навчальних занять у коледжі, призначених для засвоєння теоретичного матеріалу. Як правило, лекція є елементом курсу лекційних занять, який охоплює основний теоретичний матеріал окремої або кількох тем навчальної дисципліни. Тематика курсу лекційних занять визначається робочою навчальною програмою.

Конспект лекції містить наступні елементи:

- тему лекції;
- актуальність теми;
- навчальні цілі заняття (знати, вміти);
- план лекції ;
- виклад навчального матеріалу;
- матеріали активізації здобувачів освіти (додаються у вигляді задач, проблемних ситуацій, тестів, ілюстративного матеріалу);
- питання для самоконтролю;
- перелік інформаційних джерел: список рекомендованої літератури, електронні ресурси (оформлюється відповідно до правил бібліографічного опису).

Якщо з навчальної дисципліни є авторський підручник або навчальний посібник, який повністю відповідає програмі навчальної дисципліни, і виданий протягом останніх 5 років, ПП може не розробляти конспекти лекцій, а формує лише розширені плани лекцій.

Конспекти лекцій зберігаються в навчальному кабінеті в паперовій та в електронній формі з обов'язковим поділом на окремі теми лекцій.

До кожної теми лекції бажано додавати презентацію, яка містить малюнки, схеми, таблиці, діаграми, фотографії, що візуалізують матеріал лекції.

4.5. Методичні рекомендації до практичних занять (додаток 2)

Практичне заняття/навчальна практика - форма навчального заняття, при якій викладач організує детальний розгляд здобувачами освіти окремих теоретичних положень навчальної дисципліни та формує вміння і навички їх практичного застосування шляхом індивідуального виконання здобувачем освіти відповідно до сформульованих завдань.

Цілями практичних занять є:

- розширення та закріплення знань, отриманих на лекціях, у процесі самостійної роботи та на консультаціях;
- оволодіння вмінням чітко та правильно висловлювати свої думки;
- вироблення практичних навичок медичних маніпуляцій;
- здійснення контролю засвоєння навчального матеріалу та результатів самостійної роботи.

Орієнтовними структурними елементами **методичних вказівок** до практичного заняття/навчальної практики є:

- тема практичного заняття, яка має повністю відповідати робочій навчальній програмі дисципліни;
- актуальність теми;
- професійні компетентності (знати, вміти, оволодіти);
- питання для актуалізації опорних знань;

- матеріали методичного забезпечення основного етапу заняття (алгоритми практичних навичок);
- матеріали контролю для підготовчого та заключного етапів заняття;
- практичні завдання;
- перелік інформаційних джерел, список рекомендованої літератури (оформлюється відповідно до правил бібліографічного опису).

4.6. Методичні рекомендації до лабораторних (додаток 3), семінарських занять (додаток 4) та самостійної позааудиторної роботи (додаток 5).

Лабораторне заняття – форма навчального заняття, при якому здобувачі освіти під керівництвом викладача особисто проводять натурні або імітаційні експерименти чи досліди з метою практичного підтвердження окремих теоретичних положень даної навчальної дисципліни/предмета, набувають практичних навичок роботи з лабораторним устаткуванням, обладнанням, ПК, вимірювальною апаратурою, методикою експериментальних досліджень у конкретній предметній галузі.

Лабораторне заняття включає проведення поточного контролю підготовленості здобувачів освіти до виконання конкретної лабораторної роботи, виконання завдань теми заняття, оформлення індивідуального звіту з виконаної роботи та його захист перед викладачем.

Тому методичне забезпечення даного виду занять передбачає підготовку систематизованих навчально-методичних матеріалів, які мають:

- ✓ *пояснювальну записку до лабораторних робіт з дисципліни/предмета (викладені особливості таких робіт з даної дисципліни/предмета);*
- ✓ *інструкції до кожної лабораторної роботи (вказати № роботи, її тему, мету, обладнання/наочність, інструктаж з БЖД та охорони праці до даної лабораторної роботи, методичне забезпечення, хід виконання із завданнями, форму звіту з даної роботи, підпис викладача);*
- ✓ *запитання до проведення попереднього контролю підготовленості здобувачів освіти до виконання конкретної лабораторної роботи;*
- ✓ *вказати форму звіту до лабораторних робіт з дисципліни/предмета (звичайні робочі зошити, у яких здобувач освіти веде записи роботи; спеціальні робочі зошити, завчасно підготовлені викладачем тощо);*
- ✓ *критерії оцінювання знань здобувачів освіти на лабораторних заняттях;*
- ✓ *список літератури (джерел);*
- ✓ *інші матеріали, які викладач вважає за доцільне включити до методичних матеріалів з лабораторних робіт до даної дисципліни/предмета.*

Семінарське заняття – форма навчального заняття, при якій викладач організовує дискусію навколо попередньо вивчених тем, до котрих здобувачі

освіти готують тези виступів на підставі індивідуально виконаних завдань. Методи і форми роботи на занятті викладач готує самостійно. В НМКД/НМКП потрібно до початку навчального року підготувати методичні рекомендації до семінарських занять, в які рекомендовано включити:

- ✓ *пояснювальну записку до семінарських занять з дисципліни/предмета (викладені особливості такої роботи з даної дисципліни/предмета);*
- ✓ *логічно, систематизовано викладені завдання до кожного семінарського заняття (№ заняття, його тема, мета, план, література/джерела, методичні вказівки щодо підготовки кожного такого заняття; якщо заняття має проводитися нетрадиційним методом, потрібно вказати як саме і що здобувачі освіти повинні підготувати; може готуватися методична розробка заняття);*
- ✓ *критерії оцінювання знань здобувачів освіти на семінарських заняттях;*
- ✓ *список літератури;*
- ✓ *інші матеріали, які викладач вважає за доцільне включити до методичних матеріалів для семінарських занять до даної дисципліни.*

Самостійна позааудиторна робота здобувача освіти (СПР) є основним засобом оволодіння навчальним матеріалом у час, вільний від обов'язкових навчальних занять.

Навчальний час, відведений для самостійної роботи здобувача освіти, регламентується робочим навчальним планом і повинен становити не менше 1/3 та не більше 2/3 загального обсягу навчального часу студента, відведеного для вивчення конкретної дисципліни.

СПР забезпечується системою навчально-методичних засобів, передбачених для вивчення конкретної навчальної дисципліни: підручник, навчальні та методичні посібники, конспект лекцій викладача, практикум тощо.

Методичні матеріали для СПР повинні передбачати можливість проведення самоконтролю з боку здобувача освіти. Для самостійної роботи здобувачу освіти також рекомендується відповідна наукова та фахова монографічна і періодична література.

При організації самостійної роботи здобувача освіти цикловою комісією повинна бути передбачена можливість отримання ним необхідної консультації у викладача.

Складові методичних рекомендацій до самостійної позааудиторної роботи здобувачів освіти повинні містити наступні елементи:

- тема;
- актуальність теми;
- план самостійної позааудиторної роботи здобувача освіти з рекомендованою літературою до нього;
- навчальні цілі (здобувач освіти повинен знати, вміти);

- зміст теми (тези, таблиці, малюнки, короткий зміст тощо);
- перелік інформаційних джерел, список рекомендованої літератури (оформлюється відповідно до правил бібліографічного опису);
- орієнтовна карта для самостійної роботи з літературою;
- матеріали для самоконтролю до кожної теми (питання/завдання).

4.7. Критерії оцінювання навчальних досягнень здобувачів освіти являють собою обов'язкову складову НМК, у змісті якої подаються чіткі, об'єктивні й зрозумілі для здобувача освіти критерії оцінювання його навчальних досягнень. Дані критерії передбачають вимоги до рівня досягнення запланованих результатів навчання та сформованості загальних та предметних компетентностей у здобувачів освіти за 4-бальною, 12-бальною шкалою (загальноосвітні предмети), 200-бальною шкалою та ЄКТС.

4.7.1. Засоби діагностики оцінювання рівня знань здобувачів освіти

Засоби діагностики оцінювання рівня знань здобувачів освіти розробляються викладачами циклової комісії з урахуванням освітньо-кваліфікаційної характеристики фахівця, освітньо-професійної програми, програми навчальної дисципліни, робочої програми навчальної дисципліни та розглядаються на засіданні циклової комісії.

Контрольні заходи включають поточний та підсумковий контроль.

Поточний контроль здійснюється під час проведення практичних занять і має на меті перевірку рівня підготовленості здобувача освіти до виконання конкретної роботи. Форма проведення поточного контролю під час навчальних занять і система оцінювання рівня знань визначаються відповідною цикловою комісією.

Підсумковий контроль проводиться з метою оцінки результатів навчання на певному освітньому рівні або на окремих його завершених етапах.

Підсумковий контроль включає семестровий контроль та державну підсумкову атестацію.

Рубіжний (тематичний, модульний) **контроль** дає можливість перевірити засвоєння отриманих знань через триваліший період і охоплює більш значні за обсягом розділи курсу. Для проведення рубіжного контролю використовуються тести, перевірочні контрольні роботи.

Семестровий контроль - це вид підсумкового контролю, який виявляє рівень засвоєння здобувачем освіти навчальної дисципліни або її окремої логічної завершеної частини. Форми семестрового контролю: залік та екзамен. Загальна кількість питань (завдань) до екзамену з навчальної дисципліни повинна охоплювати матеріал дисципліни і бути пропорційно розподілена між усіма екзаменаційними білетами, що виносяться на екзамен.

Екзаменаційні білети розробляються викладачем, що викладає навчальну дисципліну, і оформлюються в друкованому варіанті в одному примірнику для проведення відповідного контрольного заходу.

Білеті затверджуються щорічно як складовий елемент НМК. Кожен екзаменаційний білет підписується екзаменатором і завідувачем циклової комісії.

Державний екзамен проводиться як комплексна перевірка знань здобувачів освіти із дисциплін, передбачених навчальним планом. Державні екзамени проводяться за білетами, складеними у повній відповідності до програм навчальних дисциплін за методикою, визначеною відповідним Положенням.

Теоретичні питання і практичні завдання, що виносяться на екзамен з дисципліни, видаються здобувачам освіти на початку її вивчення і повинні бути розкриті, пояснені та виконані під час аудиторних занять чи самостійної роботи. Конкретний зміст екзаменаційних білетів не доводиться до відома

Комплексна контрольна робота (далі - ККР) призначена для перевірки рівня залишкових знань з дисципліни; складається викладачем, розглядається на засіданні циклової комісії й затверджується заступником директора з навчальної роботи.

ККР містить:

- титульну сторінку;
- пояснювальну записку;
- рецензію;
- критерії оцінювання;
- зразок відповіді на один варіант на «5» (відмінно);
- варіанти контрольної роботи.

Кількість варіантів ККР повинна відповідати кількості здобувачів освіти у групі. Вона може бути розрахована на дві або одну академічні години (залежно від обсягу дисципліни). ККР містить теоретичні та практичні питання, тести. Теоретичні питання розпочинаються з дієслова («Охарактеризуйте», «Порівняйте» тощо).

4.8. Навчально-методичне та матеріально-технічне забезпечення навчальної дисципліни:

- навчальні й навчально-методичні засоби навчання;
- матеріали для мультимедійного супроводу;
- тренінгові комп'ютерні програми;
- комп'ютерні лабораторні практикуми (віртуальні лабораторні роботи);
- контрольно-тестові програми;
- навчальні відеофільми, аудіозаписи та інші матеріали, призначені для передачі інформації;
- технічні засоби навчання;
- програмне забезпечення тощо.

Список рекомендованої літератури складається з базової та допоміжної літератури. До базової літератури включають нормативні документи, підручники та навчальні посібники (передусім із грифом Міністерства освіти і науки України).

До списку допоміжної літератури включають довідникові, періодичні видання, монографії, статті, методичні рекомендації, Інтернет-ресурси тощо.

V. ОРГАНІЗАЦІЯ КОНТРОЛЮ ЗМІСТУ ТА ЯКОСТІ РОЗРОБКИ НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНОГО КОМПЛЕКСУ

5.1. Відповідальність за наявність НМК з усіх дисциплін, закріплених за ЦК та їх збереження, покладається на голову циклової комісії. При зміні викладача навчальної дисципліни автор НМК передає його новому викладачу в присутності голови циклової комісії.

5.2. Перегляд складових НМК здійснюється за потреби, але не рідше, ніж один раз на п'ять років.

5.4. Доповнення, поновлення, вилучення, заміна складових НМК відбувається згідно з рішенням циклової комісії відповідних змін як в друкованому вигляді, так і в електронному форматі на диск, де зберігається НМК.

VI. ЗБЕРЕЖЕННЯ ТА ДОСТУПНІСТЬ НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Складові НМК формуються в друкованому вигляді або як електронний освітній ресурс (ЕОР) та зберігаються в навчальному кабінеті, за яким закріплена навчальна дисципліна. Складові НМК, що зберігаються та використовуються як ЕОР, заносяться на сайт коледжу із зазначенням назви навчальної дисципліни, прізвища та ініціалів ПП, назви циклової комісії.

Здобувачам фахової передвищої освіти забезпечується вільний постійний доступ до робочої програми та іншого навчально-методичного забезпечення навчальної дисципліни (з урахуванням вимог законодавства щодо інформації з обмеженим доступом).

Рекомендовані література та інші джерела інформації для вивчення дисципліни є доступними здобувачам освіти на безоплатній основі, зокрема:

- у бібліотеці коледжу;
- на електронному ресурсі - у навчальному середовищі MOODLE коледжу;
- у визначених в робочій програмі відкритих державних реєстрах, інформаційних системах, базах даних тощо;
- на зазначених у робочій програмі зовнішніх електронних ресурсах, що надають вільний доступ до інформації.

ОРІЄНТОВНА СХЕМА СКЛАДАННЯ МЕТОДИЧНОЇ РОЗРОБКИ ЛЕКЦІЇ

Тема лекції, кількість навчальних годин.

1. Науково-методичне обґрунтування теми: дається науково-методичне обґрунтування актуальності теми, значення її у майбутній професійній діяльності, наводяться дані, що спрямовані на формування позитивної мотивації щодо теми лекції.

2. II. Навчальна мета лекції: формування фахових компетентностей формулюються з визначенням рівнів абстракції у викладенні лекційного матеріалу (β):

I рівень абстракції - описовий: матеріал викладається на рівні опису зовнішніх ознак, якостей, тих явищ, процесів, об'єктів, що вивчаються;

II рівень абстракції - аналітико-синтетичний: матеріал викладається на рівні аналізу причинно-наслідкових зв'язків, кількісних узагальнених співвідношень у поясненні природи явищ, об'єктів, процесів;

III рівень абстракції - системно-теоретичний: викладення матеріалу здійснюється на основі сучасних теорій, що розкривають системні закономірності;

IV рівень абстракції - концептуально-прогностичний: матеріал викладається проблемно в межах нових концепцій, ідей, на прогностичному рівні, що дозволяє моделювати можливий подальший розвиток цих явищ, об'єктів, процесів.

Формулюючи навчальні цілі, необхідно вказувати запланований рівень абстракції (β), наприклад:

Визначити ...; охарактеризувати... $\beta = I$; дати порівняльний аналіз ... $\beta = II$; розкрити на основі системного підходу закономірності, висвітлити теорію ... $\beta = III$; розкрити концептуальні положення, визначити перспективи розвитку ... $\beta = IV$.

III. Виховна мета: формування загальних компетентностей актуальні аспекти: деонтологічний, екологічний, правовий, професійної відповідальності, психологічний, етичний, патріотичний та інші.

Міждисциплінарна інтеграція.

<i>Дисципліни</i>	<i>Знати</i>	<i>Вміти</i>
Попередні (забезпечуючі)		
1.		
2.		
Наступні (забезпечувані)		
1.		
2.		
Внутрішньо предметна інтеграція		
1.		

освіти взяти участь в її обговоренні під час лекції. Така методика вважається ефективною в сучасних умовах професійної підготовки.

Додаток 2

ОРІЄНТОВНА СХЕМА СКЛАДАННЯ МЕТОДИЧНОЇ РОЗРОБКИ ПРАКТИЧНОГО ЗАНЯТТЯ

Тема, кількість навчальних годин.

I. Актуальність теми (розкривається значимість теми у майбутній професійній діяльності, наводяться дані, спрямовані на формування позитивної мотивації, пізнавального інтересу до теми, що вивчається).

II. Навчальна мета: формування фахових компетентностей у здобувачів освіти- медиків (знати, вміти, практичні навички)

II.1 Знати: (з вказівкою рівня засвоєння, що планується):

Ознайомитись, мати уявлення про... (а - I)

Знати, засвоїти... ((а - II)

II.2 Оволодіти навичками:

Оволодіти навичками..., технікою виконання... (а - III)

II.3 Оволодіти вміннями:

Оволодіти вміннями або вміти... обстежити, діагностувати, провести диференційну діагностику, визначити план лікування, надати невідкладну допомогу, дослідити тощо... (а - III)

Розвивати творчі здібності в процесі лабораторного, експериментального, клінічного, теоретичного дослідження проблемних питань... (а — IV).

III. Виховна мета: формування загальних компетентностей

Спрямована на формування професійнозначущої підструктури особистості майбутнього фахівця. Актуальні аспекти: деонтологічний, екологічний, правовий, професійної відповідальності, психологічний, психотерапевтичний, патріотичний та інші.

IV. Міждисциплінарна інтеграція

<i>Дисципліни</i>	<i>Знати</i>	<i>Вміти</i>
1. Попередні (забезпечуючі) дисципліни		
2. Наступні дисципліни, ті що забезпечуються		
3. Внутрішньопредметна інтеграція (між темами даної дисципліни)		

V. Зміст теми заняття може бути представленим:

- розгорнутим текстом змісту теми;
- тезисним викладенням змісту;
- структурно-логічною схемою змісту теми

VI. План та організаційна структура заняття

№ п/п	Основні етапи заняття, їх функції та зміст	Навчальні цілі в рівнях засвоєння	Методи контролю і навчання	Матеріали методичного забезпечення: (контролю, наочності, інструктивні)		Розподіл часу (у хвиликах)
1. 2. 3.	<p>Підготовчий етап</p> <p>1. Організація заняття</p> <p>2. Постановка навчальних цілей та мотивація</p> <p>3. Контроль вихідного рівня знань, навичок, умінь (дається короткий план змісту, що вноситься на контроль), наприклад:</p> <p>1. Розвиток наукових поглядів на...</p> <p>2. Етіологія та патогенез...</p> <p>3. Клініка...</p> <p>4. Діагностика...</p> <p>5. Лікування...</p> <p>6. Профілактика...</p>	Для кожного питання плану вказуються цілі контролю в рівнях засвоєння	Вказуються методи контролю, що є відповідними запланованим рівням засвоєння	<p>П.2. «Навчальні цілі»</p> <p>П.1. «Актуальність теми»</p> <p>Вказуються методи контролю відповідного рівня</p>	Таблиці, малюнки муляжі, структурно-логічні схеми, інструментарій, обладнання, лікарські препарати, слайди, звукозаписи і т.д.	1-3 хв. 10-25% 10-25%
4.	<p>Основний етап</p> <p>Формування професійних вмінь та навичок (дається перелік основних практичних занять), наприклад:</p> <p>1. Оволодіти навичками... технікою..., методикою проведення...</p> <p>2. Провести курацію пацієнта...</p> <p>3. Скласти план обстеження...</p> <p>4. Провести диференційну діагностику ...</p> <p>5. Визначити план лікування...</p> <p>6. Дослідити медико-біологічний об'єкт, препарат і вміти</p>	<p>III</p> <p>III</p> <p>III</p> <p>III</p>	<p>Метод формування навичок: практичний тренінг</p> <p>Метод формування вмінь: професійний тренінг у вирішенні нетипових клінічних ситуацій</p> <p>Медико-біологічне дослідження</p> <p>Лабораторне (експериментальне)</p>	<p>Алгоритми (інструкції орієнтовні карти) для формування практичних навичок. Обладнання</p> <p>Алгоритми (інструкції орієнтовні карти) для формування професійних вмінь</p> <p>Пацієнти</p> <p>Історії хвороби</p> <p>Інструкції (орієнтовні карти) лабораторної роботи</p> <p>Мікропрепарати</p> <p>Обладнання</p> <p>Інструкції (орієнтовні карти)</p> <p>Лабораторно-дослідницькі задачі</p>	60-90%	

	розрізняти, диференціювати його елементи... 7. Дослідити лабораторно, експериментально...		дослідження (робота)	Лабораторне обладнання	
5.	Заключний етап Контроль та корекція рівня професійних вмінь та навичок	III	Методи контролю навичок: Індивідуальний контроль навичок або їх результатів	Обладнання Результати клінічної роботи +(історія хвороби) Задачі III рівня	10-20%
6.	Підведення підсумків заняття (теоретичного, практичного, організаційного)		Методи контролю вмінь: аналіз та оцінка результатів	Тести III рівня Результати лабораторного дослідження	
7.	Домашнє завдання (основна і додаткова література по темі)		клінічної роботи, лабораторного дослідження і т.п.; Рішення нетипових ситуаційних задач, тестовий контроль III р.	Орієнтовна карта для самостійної роботи з літературою	

VII. Матеріали методичного забезпечення заняття

VII. I. Матеріали контролю для підготовчого етапу заняття: питання, задачі, тестові завдання та інше.

VII.2. Матеріали методичного забезпечення основного етапу заняття: професійні алгоритми (орієнтовні карти) для формування практичних навичок та вмінь, навчальні ситуаційні задачі.

III.3. Матеріали контролю для заключного етапу: ситуаційні задачі, завдання, тести.

VII.4. Матеріали методичного забезпечення самопідготовки здобувачів освіти: орієнтовні карти для організації самостійної роботи здобувачів освіти з навчальною літературою.

VIII. Література

- а) навчальна (основна і додаткова);
- б) наукова;
- в) методична.

ОРІЄНТОВНА СХЕМА СКЛАДАННЯ МЕТОДИЧНИХ ВКАЗІВОК ДО ВИКОНАННЯ ЛАБОРАТОРНИХ РОБІТ

Тема, кількість навчальних годин.

1. Мета лабораторної роботи:

Лабораторно дослідити... залежності..., структуру..., реакції..., $a = \text{III}$

2. Обладнання, прилади та матеріали.

3. Матеріали позааудиторної самопідготовки до лабораторної роботи:

- теоретичні відомості на тему;

- рекомендована література (основна і додаткова);

- порядок проведення та оформлення лабораторної роботи (інструктивні матеріали, форма протоколу дослідження і т.п.);

відомості з техніки безпеки;

- матеріали для самоконтролю: питання, тести, завдання, задачі.

4. Результати лабораторного дослідження (оформляються відповідно до протоколу звіту).

5. Обробка результатів лабораторного дослідження.

6. Висновки.

ОРІЄНТОВНА СХЕМА СКЛАДАННЯ МЕТОДИЧНИХ РОЗРОБОК СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

Тема, кількість навчальних годин.

1. Актуальність теми.

2. Навчальна мета семінару: формування фахових компетентностей (формулюються в рівнях засвоєння)

Знати, засвоїти... ($\alpha = \text{II}$)

Вміти, оволодіти... ($\alpha = \text{III}$)

Вміти досліджувати, творчо вирішувати... ($\alpha = \text{IV}$)

3. Виховна мета: формування загальних компетентностей

4. Міждисциплінарна інтеграція.

<i>Дисципліни</i>	<i>Знати</i>	<i>Вміти</i>
Попередні
Наступні
Внутрішньопредметна інтеграція

5. Зміст теми семінарського заняття.

Може даватися у вигляді розгорнутого змісту, структурно-логічної схеми теми, тезисному варіанті.

6. План та організаційна структура семінарського заняття.

<i>№ п/п</i>	<i>Основні етапи, їх функції та зміст</i>	<i>Навчальні цілі в рівнях засвоєння</i>	<i>Тип семінару</i>	<i>Матеріали методичного забезпечення</i>	<i>Розподіл часу</i>
Підготовчий етап					
1	Організація заняття				4 %
2	Постановка цілей та мотивація				
Основний етап					
3	Аналіз та узагальнення теоретичного матеріалу за планом:	IV	Проблемний семінар	Проблемні теоретичні питання. Ситуаційні завдання, ситуаційні задачі.	80 -90%
	1. 2. 3. 4.	III - IV	Міждисциплінарний семінар	Міждисциплінарні питання. Завдання. Задачі.	

	5.	III- IV III – IV II- III II- III II	Семінар-дискусія Семінар-конференція Семінар по обміну досвідом Узагальнюючий семінар Семінар відтворення теоретичних знань	Навчальні проблеми Інформаційні повідомлення здобувачів освіти Реферати. Звіти. Класифікаційні таблиці Табл.. диференційної діагностики. Структурнологічні схеми Питання, прак. завдання III р. Задачі III р. Тести II р.	
Заключний етап					
4	Підведення підсумків			План теми наступного семінару	
5	Домашнє завдання			Література. Матеріали самоконтролю	5-10%

7. Матеріали методичного забезпечення семінарського заняття.

7.1. Матеріали методичного забезпечення основного етапу семінарського заняття:

- план семінарського заняття;
- література (навчальна, наукова);
- проблеми, питання, завдання, задачі, тести, схеми і т.п. відповідно до типу семінару.

7.2. Матеріали методичного забезпечення заключного етапу семінарського заняття:

- план теми наступного семінару;
- теми рефератів та інформаційних повідомлень, міні-проектів;
- література: навчальна, наукова;
- матеріали для самоконтролю здобувачів освіти (питання, тести, задачі, структурно-логічні схеми, класифікаційні таблиці тощо).

Сучасний семінар, на відміну від класичного, що був спрямований на відтворення, аналіз та узагальнення теоретичного матеріалу, набуває нових властивостей, що відповідають вимогам часу. Його особливостями є значне підвищення рівня проблемності, міждисциплінарності, широке використання методів творчого пошуку, проблемної бесіди, дискусії, конференції, що сприяють розвитку гнучкого, критичного, прогностичного мислення

майбутніх фахівців та їх вмінь вирішувати нові проблеми сучасної медичної практики.

Додаток 5

ОРІЄНТОВНА СХЕМА МЕТОДИЧНОЇ РОЗРОБКИ ДЛЯ ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ ПОЗААУДИТОРНОЇ РОБОТИ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ

Тема, кількість навчальних годин

1. Актуальність теми: коротко розкривається професійне значення теми, наводяться дані, спрямовані на формування позитивної мотивації щодо її вивчення.

2. Навчальна мета формується на рівнях засвоєння:

Знати, засвоїти ... а = II

Вміти, оволодіти навичками, вміннями ... а = III.

3. Матеріали позааудиторної самостійної роботи

3.1. Базові знання, вміння, навички, необхідні для вивчення теми (міждисциплінарна інтеграція).

Наприклад:

<i>Дисципліни</i>	<i>Знати</i>	<i>Вміти</i>
1. Анатомія	Будову...	
2. Біохімія	Патологія вуглеводного обміну...	
3. Пат. фізіологія	Етіологія і патогенез...	
4. Пропедевтика внутрішніх хвороб	Симптоматологія...	Проводити клінічну, лабораторну, інструментальну діагностику
5. Інфекційні хвороби	Збудники, що викликають...	

3.2. Зміст теми:

В залежності від складності теми, її новизни, наявності чи відсутності лекцій та підручників по ній, зміст теми може бути викладений у різних варіантах:

- розгорнутий, деталізований текст змісту;
- тези змісту теми;
- структурно-логічна схема змісту;
- перелік навчальної літератури по темі.

3.3. Рекомендована література:

- основна;
- додаткова.

3.4. Орієнтовна карта для самостійної роботи з літературою на тему...

Наприклад:

<i>Основні завдання</i>	<i>Вказівки</i>	<i>Відповіді</i>
Вивчити:		
1. Етіологію	Назвати основні етіологічні фактори...	
2. Клініку	Скласти класифікацію клінічних проявів ...	
3. Діагностику	Дати перелік основних методів діагностики...	

4. Диференційну діагностику	Заповнити таблицю диференційної діагностики	
5. Лікування	Скласти типову схему лікування і т.п.	

Використання орієнтовних карт у роботі з літературою більше виправдано на молодших курсах, тобто на тому етапі навчання, коли відбувається формування навичок самостійної роботи здобувачів освіти з літературою. На старших курсах такі орієнтовні карти можуть бути використані при вивченні складних, нових тем, наявності проблем з літературними джерелами і т.п.

3.5. Матеріали для самоконтролю:

А. Питання для самоконтролю:

- 1.
- 2.

Б. Тести для самоконтролю:

- з одиначною вибірковою відповіддю - I рівень;
- з вибірковою групою правильних відповідей - II рівень;
- з відповіддю, що самостійно формулюється, позначається студентом – Пр.;
- на визначення правильної послідовності дій - II рівень;
- на знаходження логічно зв'язаних пар - II рівень;
- на вибір декількох груп правильних відповідей - III рівень.

В. Задачі для самоконтролю:

- типові, стандартні, класичні, мають однозначну відповідь, студентам відомий алгоритм їх вирішення - II рівень;
- нетипові, нестандартні, що відображають ускладнені професійні ситуації - III рівень.

4. Матеріали для позааудиторної самостійної роботи

4.1. Перелік навчальних практичних завдань, які необхідно виконати на практичному занятті, наприклад:

- оволодіти технікою виконання навички...
- провести курацію пацієнта...
- провести диференційну діагностику...
- скласти план лікування...
- провести лабораторне дослідження.

4.2. Професійні алгоритми (інструкції, орієнтовні карти) щодо оволодіння навичками та вміннями.

Наприклад:

№ п/п	Завдання	Вказівки	Примітки
1.	Оволодіти методикою обстеження...	Виконувати у такій послідовності (задається чіткий покроковий алгоритм виконання): 1. 2.	Звернути увагу на... Обережно! Проконтролювати стан...
2.	Провести курацію пацієнта	В ході обстеження виявити: 1. 2. 3.	Зверніть особливу увагу на...

4.3. Навчальні задачі, тести III рівня, завдання, що доповнюють самостійну роботу на практичному занятті, а також довідкові матеріали.